

Price s bojišnice

Kompleksnost realnog svijeta opskurna je, teška i provokativna te se u toj polifoniji doživljavanja nameće psihički slojevitvo pitanje, kako imaginirati tjeskobnu stvarnost da bi ona usprkos otporu koji izaziva i neprihvaćajući otvorila i osmisila osebujinu naraciju koja „pomaže disati“ u tragicu vremena koje se traumatski nadivilo nad nizom tragičnih ljudskih sudbinja.

Izd. Aura, Klub
pisaca Ludwig Bauer
Sis. k., 2014.

Uzveši za naslov svojih lirske naracija *Boje seoskog sladoleta*, autor Bogdan Arnautović (po vokaciji pjesnik s objavljenim šest knjiga poezije), asocijativno i emotivno propituje rastuću katarzu proživljenih događanja života i smrti, u vremenu Domovinskog rata koji je intenzivnim i tražigim zbijanjima nazočan u našoj suvremenosti. U nizu od sedamnaest kratkih proza opomenjenih neposrednim litirizmom autor razvija osobujni lirski pristup koji jezičnom tankočutnošću pograda esenciju stvari. „Poezija u bunkeru? Ima li besmislenijeg mjesto? Ima li smislenijeg mjesto za nju? Nije li umjetnost i u ovom ratu prevelik teret svaliti na svoja pleća?“ (Amazonica). Inovativan postupak odabiranja pravih riječi da bi se njima izrekla atmosfera zbijanja doimlje se kao mala „lirska oaza“ koja pomaže da se ono tragično i ogoljelo brutalnošću ratnih i ratničkih proživljavanja, preživi. „Nebom su se kotrijale zvjezdje poskakujući kao preko ležećih policijaca. Bezopasne kriješnice nalik svjetlećim mecima. Nebeski je zdenac uznjih usisao i sve ljudske ideale.“ Bogdan Arnautović u svojim lirskim vidjenjima stvarnosti vrednuje jezik uskladjujući ga sa fabuliranjem svojih lirske naracija: „Od nedavno nešto zlobokove tutnji i valja se oko nas. – Bit će neizdrživo svakome tko nije sačuvao malo poezije u sebi! – očevara je nova poštalicu kojom želi reći kako više nema brda da razdaje zlo od ljudi.“ (Briati).

Autor se diskretno i uvjernljivo opredjeljuje *za pravu stranu* u traženju istine, u traženju Dobra suprotstavljenju Zlu. I za- vršetak priča kompozicijski je osmišljen tako da čitatelj može i sam kreativno dje- lovati, vracajući se odabranom završnom ulomku i ponovno ga čitati: „Bilježila se još jedna ratna noć. Iz betonskih trumbi, uskladištenih na otvorenom, rat je izgle- dao kao eutanazirana vjeverica.“ (Biljež- nica *za prirodu i društvo*.)

Zanimljivo je naglasiti da se upravo ovom zbirkom priča Bogданa Arnautovića otvara izdavačka djelatnost Kluba pisaca Ludwig Bauer. U pogovoru koji zasluijuje posebnu pozornost Ludwig Bauer istaknuo je originalnost ove lirske proze dodavši da je ova knjiga „ujedno dokaz da je Arnautović ratnik svoje etičko opredjeljenje doživljavao kao Arnautović-pjesnik“.

LJERKA CAR MATUTINović

HRVATSKO JEZIČNO BLAGO: RJEĆNIK KAJKAVSKE DONJOSUTLANSKE IKAVICE

Tu bumu navik ostali

Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice kruna je dosadanjih nastojanja oko očuvanja kajkavsko-ikavskih govora, ponajprije njihova leksika.

MARKO SAMARDŽIJA

Približavala se stota obljetnica početka hrvatskoga narodnog preporoda, početka izlaska „Daniće“ (1835.), i provedbe Gajeve slovopisne i jezične reforme kad se Stjepan Ivić (1844. – 1962.) otputio na dijekološko istraživanje kajkavskoga dijela hrvatskoga jezičnog prostora. Iz tog je opsežnog istraživanja proistekla poznata studija „Jezik Hrvata kajkavaca“ (Ljetopis JAZU 48, 1936, 47-88) upotpunjena kartom hrvatskih kajkavskih naglasnih tipova. Tot Ivšićevu studiju, uz druge vrijedne spoznaje, dugujeemo i sljedeću: „Dosad su samo neki znali, da se nedaleko od Zagreba u katu Sava–Sutla, u župi brdovačkoj, marijagođičkoj i donekle rozganskoj, pa u kuta Sava–Bregana nalaze kajkavci ikavci. Ja sam odrednio tačno stepen njihova ikavizma, našavši, da su spomenuti stanovnici u kuta Sava–Sutla osim Zaprešića najčistiji ikavci, koji govore *ciesta* m. *česta*; a stanovnici u kuta Sava–Bregana ikavci s određenim ekavizmima po pravilu Jakubinskoga, koje se potvrđuje i drugdje za mnoge čakavske govorce...“ Ovomu dodajemo još da Ivšiću po svojoj akcentuaciji („čakavsko-kajkavskas s akcentom“ mjesto kajkavskog metatonijskog ”) ti govor predstavljaju drugi naglasni tip (*pokšal* – *poskišti*).

Kajkavsko-čakavski idiom

pridonio pjesnik Stjepan Jakševac (1916. – 1994.), rodom iz Svetoga Križa Brdovečkog, jednog od dvadesetak donjosutlanskih kajavsko-ikavskih naselja.

Naravno da se to mijesanje (križanje, kontaminacija) čakavskih i kajkavskih idiomata nije dogodilo odjednom, nego je trebalo vremena dok se nije oblikovao miješani idiom (*idioma mixto*) koji je svojim govornicama i govornicima gotovo četiri stoljeća uspješno služio, naravno na razini svakodnevne komunikacije.

nikacije u seoskome životu za koji su bili karakteristični slaba pokretljivost stanovništva, mala i kratka obuhvaćenost obveznim školovanjem i slaba izloženost utjecaju književno-

a odatle do nestanka (izumiranja, smrti) idio
ma najčešće nije dug put.

Zato se pojavila potreba da se svjesno uzna-
stoji oko očuvanja, dijelom i revitalizacije,
kajkavskih ikavskih govora, naročito poukom
i putovanjem da se njima piše i govor „bez
kompleksa“. Prva je bilanca tih nastojanja
knjiga *Donjoslavanski govor i običaji* (Zagreb,
2007.) koju su priredile Nataša Dujaković,
Jasna Horvat, Božica Jakolić i Viera Pešut.

Učvršćenju svijesti o potrebi očuvanja kajkavsko-ikavskih idiomova pripomoglo je rješenje Ministarstva kulture (2008.) o zaštiti tih govorova kao nematerijalnoga kulturnog dobra i njihovo uvrštenje u Popis zaštićenih kulturnih

nih dobara Republike Hrvatske. Korak dalje bilo je osnivanje (2009. u Šenkov-

(u sklopu "Učilišta u domaćem i inozemstvu") i Udruga Ivana Perkovića za očuvanje kajkavskih ikavica i promicanje zadržavanja i razvijanja kulturne baštine. Upravo radite Udruge i njezinoj suradnji s Institutom za hrvatski jezik i jezikoslovje te skupljaciom i leksikografskom maratonom i ustrojnajstvo ponajprije Stefice Hanžarević, Jasne Horvat i Božice Jakolić zahvaljujući imamo postanak i nedavno objavljivanje *Rječnika kajkavsko-donjtoslanske ikavice*, opsežna i vrijedna djela za koje se može reći da je kruna dosadašnjih nastojanja oko očuvanja kajkavsko-ikavskih govorova, ponajprije njihova leksička.

Sačuvati govore

Osim predgovora i popisa kratica (str. 1-5) *Rječnik* donosi opširnu uvodnu studiju (str. 6-55) Dijane Čurković s prikazom glavnih fonoloških, prozodijskih i morfoloških značajaka kajkavsko-ikavskih govora. Sam rječnik obaveze preko 500 stranica s oko 11 000 obrađenih natuknica / leksika. Sve se natuknike donose s naglaskom i (ondje gdje je potvrđena) s prednaglasnom dužinom. Leksikografski je članak u osnovi ovako strukturiran: natuknicu slijedi odrednica o vrsti riječi, potom slijedi gramatički blok, iz njega je definicija sa standardnojezičnim prototeksemom bliskozačnicom (bliskozačnicama), a na kraju je bari jedan vrlo pozornog birani primjer („ilustrativna rečenica“). Pretežit dio natuknica pripada, naravno, općemu leksičku karakterističnu za ruralne govore, uključujući i nešto suvremenih posudenica, ali je vrlo pozornost i izdašno obrađena i onomastička grada mikrotponimija i antroponimika. Posljednja je dakle opsezan opisnim rječnikima dolnjostanskih kajkavsko-ikavskih govora, jedan od kvalitetnih u sada već bogatoj hrvatskoj dijalektnoj leksičkografiji koja upravo buja otakao je samostalne hrvatske države.

Stoljeća su morala proći dok se u pristupu jeziku nisu pojavile „sveopća volja i zajednička briga“ za očuvanje idioma kao nematerijalnog kulturnog dobra, kako je to UNESCO naveo u svojoj Konvenciji o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (Pariz, 2003.). Za mnoge je hrvatske jezične fenomene (mjesne govor, varijete, skupine govora, pa i gotovo cijelo jedno narjeće) ta svijest o potrebi očuvanja jezičnoga blaga stigla nažalost prekasno jer su nastali što zbog nesklonih im vanjskih prilika, što zbog nase nepomirje i nebrige. Upravo zato korisno je i važno što se izrađuju i izdaju dijalektološki i leksičkografski vrlo solidna djela poput *Rječnika kajkavskih donjoslavanskih ikavice* kao tvornica potvrda uspiješnosti nastojanja da se zaboravi otvoreno što više odvrijeda leksičkoga blaga pomanje poznatosti hrvatskih govora prije negoli ih bez milost dohvata globalizacija, općenito poznata u ostalo i po svome „blagotvornym“ utjecaju na smanjenje jezične raznolikosti svijeta.